

De kleine dood

Olivetti 82 van Eriek Verpale en Bob De Moor

Met Olivetti 82 debuteert Eriek Verpale als theaterauteur. De monoloog met Bob De Moor was goed voor een selectie in het Theaterfestival. Klaas Tindemans over de zoektocht van een man doorheen de duisternis van zijn ziel.

Is het geen mooi beeld? Een man die weigert te spreken, en die daarom een schrijfmachine krijgt. Gevangen in die val richt hij het woord tot ons, toeschouwers. Wij delen in zijn geheim, een geheim dat hij niet wil prijsgeven aan zijn vervolgers. Wij zijn vertrouwelingen geworden, wij zwijgen zoals de therapeut zwijgt bij de 'leugens' van de patiënt. En in dat zwijgen breekt misschien een waarheid door, misschien ook niet.

Die intieme situatie is het vertrekpunt van *Olivetti 82*, een monoloog van Eriek Verpale, gespeeld door Bob De Moor. De man, Bernard, een veertiger, zit in een politiekantoor, maar na enkele zinnen verliest die plek zijn concreetheid, en kijk je enkel nog naar hem, naar zijn schuchter lichaam. Waarom hij daar zit, dat vraag je je niet meer af, tot op het einde, wanneer het 'spannend' wordt. Hij begint een lang verhaal, van bij zijn geboorte als natuurlijk kind van een Vlaamse vrouw – Georgette Van de Wiele,

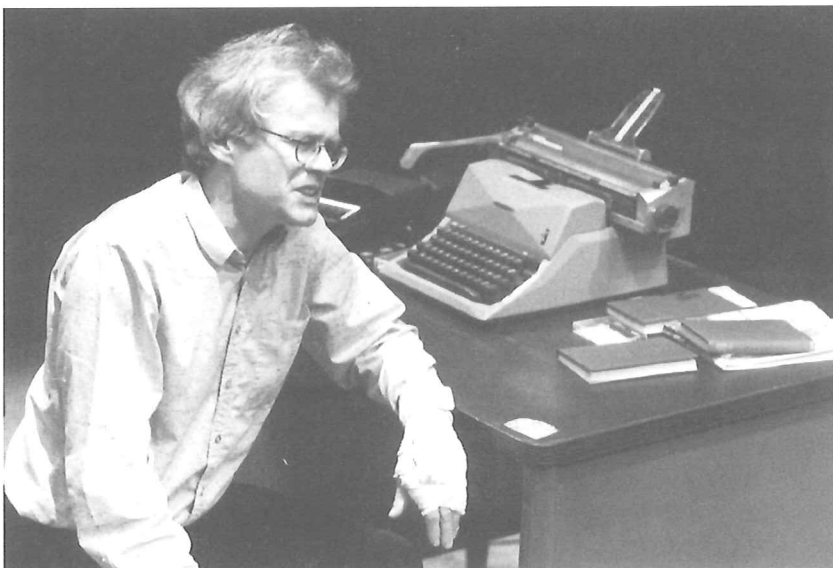
een besmette naam, zoals zal blijken – en een Canadees soldaat, een bevrijder. Hij vertelt over zijn kindertijd, bij een moeder die zich door de maatschappij in de steek gelaten voelt, over zijn zusje (van welke vader?) waar hij zielsveel van houdt maar dat hij verliest, het wordt gruwelijk vermoord door een 'zigeuner'. Hij zoekt zijn vader, ontdekt dat het een jood was, leert Jiddisch bij 'Mossel' Grinberg, handelaar in schrijfmachines, koestert die joodse identiteit tot hij afgewezen wordt door de studente Rachel – hij is maar een halve jood, een *goj* zoals alle andere Vlamingen. Hij trouwt met Suzanne (ze houden allebei van Leonard Cohen), dochter van Achiël, die ooit (rond 1944) in de leeuwkeoien van de Antwerpse Zoo zat. Ze krijgen een kind, Evelientje, waar hij zielsveel van houdt, Suzanne kwijnt weg in de dronkenschap. Even lijkt het goed te gaan, als Bernard kan genieten van Evelientjes nieuwsgierigheid bij de Jiddische

tradities. Maar dan wordt John Lennon vermoord, en weer vloeien er tranen. Het eindigt op een brutale breuk: Evelien gaat Arabistiek studeren, verraaft daarmee (zo voelt hij dat) de joodse wortels van haar vader, en ze verwijt hem een schuldige intimiteit. Een poging tot verzoening eindigt fataal.

Duistere ziel

Dat is het verhaal. Een schijnbaar oppervlakkig Vlaams melodrama, over de generatie die zijn ouders uitvroeg over de oorlog en de nasleep daarvan, een generatie die geen antwoord kreeg en zijn woede op iets anders moest richten, in de jaren '60. Het 'cliché' van het jodendom, die immer bruikbare metafoor voor identiteit-in-balingschap, voor historische (on)rechtvaardigheid: een beeld dat, zoals bv. in *De eerste steen* van Monika Van Paemel, zo makkelijk leidt naar ergerlijk zelfmedelijden. Maar Eriek Verpale gebruikt die clichés om zijn monoloog opvallend strak te structureren. De jood 'Mossel' Grinberg leert Bernard schrijven, onthult hem het verleden van zijn vader, leert hem Jiddisch. Maar zijn joodse leeftijdgenoten, geëngageerde studenten verwerpen hem als *goj*, verwerpen het Jiddisch als taal van de diaspora – in Israël spreekt men Hebreeuws –, ze verwijten hem zijn akelige naam, de naam van Jef Van de Wiele, leider van de hardste nazi's in Vlaanderen. En dit soort Vlaanderen ontmoet hij in de familie van Suzanne: haar oom, gevlucht naar Zuid-Afrika, feliciteert hem met zijn naam.

Maar Verpale blijft niet stilstaan bij de wereld van Louis Seynaeve. Het historische trauma, Bernards vergeefse zoektocht naar een identiteit die iemand een plaats bezorgt in de naoorlogse geschiedenis, is een subtiel middel om de duisternis in de ziel van Bernard te verkennen. Een ziel die heel het verhaal lang duister blijft, steeds minder eenduidig wordt. Een scène van de kleine Bernard, samen onder de dekens met zijn zusje, turend naar kaarslicht – moeder is razend als ze hen betrapt – krijgt een donkere kleur in het spiegelbeeld van die anekdote, even later, tijdens de nacht van de moord op John Lennon: Evelientje zoekt troost bij haar vader. En het sentiment verdwijnt helemaal als Evelientje haar vader beschuldigt: 'vieze' foto's, een bedenkelijk advies van de dokter. En het is niet alleen in de 'feiten' dat er een donkere wolk over het verhaal trekt, het is ook in de taal zelf: Bernard maakt zijn zin-

Olivetti 82, Theater Malpertuis / Norbert Maes